پشکۆنەجمەدین

گەڕانەوە بۆ ئێراق... سەفەر بەرەو نادیار!

نیگایەک لە مێژوو:

ـ رۆژی 11ی نۆڤامبەری 1920، ئەنجوومەنی کاتیی دەوڵەتی ئێراق، بە ویستی بەریتانیای مەزن و لەژێر سەرپەرشتیِ نوێنەری باڵای ئەو مەزنەئیمپراتۆریەتەدا، دامەزرا!. ئەنجوومەنی کاتیی دەوڵەتی ئێراق، چ وەزیرێکی کوردی تێدانەبوو. ئاخر هێشتا باشووری کوردستان پارچەیەک نەبوو لە ئێراقی عەرەبی!.

باشووری کوردستان، راستەوخۆ، لە رێگەی نوێنەری باڵای بەریتانیاوە، سەرپەرشتیی دەکرا. ئەوێ رۆژێ، هێشتا بەریتانیا سیاسەتێکی پاککراوی لەمەڕ چارەنووسی و کوردستان و رۆژهەڵاتی نێوین لا نەخەملا بوو.

ـ کۆنگرەی قاهیرە12 ـ 24ی مارسی 1921(1921)، بەسەرپەرشتیی "وینستۆن چەرچڵ"ی وەزیری کۆلۆنییەکان، مەکۆی داتاشین و دانانی بەردی بناغەی دەوڵەتی ئێراق بوو. ئەم کۆنگرەیە، رۆڵێکی گەورەی لە هەڵشێلانەوەی سنووری نێوچەکەدا وازی کرد و وردینەی پلانەکانی سیاسەتی بەریتانیای

دەرهەق بە ئێراق، سنووری ئێراق، شێوازی حوکمی ئێراق و چۆنییەتی پەیوەندییەکانی دەوڵەتی تازەبنیاتنراو لەگەڵ بەریتانیادا و چارەنووسی سیاسیی کورد، دارێژتن.

لەم کۆنگرەیەدا، پێشنیازی دانانی "فەیسەڵی کوڕی حوسێن"، وەکو شای ئێراقی تازەدامەزراو، خرایە بەر باس و پاشان بە کردەوە جێ بەجێ کرا!.

بەریتانیا، هەر لێرەوە، یەکەم بەرنامەی زیرەکانەی خۆی بۆ کوردانی باشووری کوردستان و رازیکردنیان بۆ هاتنەنێو ئەم پێکهاتە جوگرافییە/ سیاسییە داتاشراوە، راگەیاند.

کۆنگرە، بەیانێکی تایبەتی بە شوێن و جێگای کوردستان و پەیوەندییەکانی لەگەڵ ئێراقدا دەرکرد و ئەمەش پوختەکەیەتی: ((هەموو ئەو "قەزا و ناحیە"یانەی کە زۆرینەی دانیشتووانیان کوردن و دەکەونە نێو سنووری "لیوا"ی موسڵەوە، دەکرێنە یەکەیەکی ئیداری و شاری "دهۆک"یش دەکرێتە نێوەندیان. ئەم لیوایە، لەژێر دەسەڵاتی جێگری موتەسەڕیفێکی ئینگلیزدا دەبێت و "قائیممەقام"ەکانیش تا ئەو کاتەی فەرمانبەرانی لێزان و شایستەی کورد پەیدا دەبن، ئینگلیز دەبن. ئەم لیوایە، کاروبارە دارایی و قەزاییەکانی بە نێوەندی ئێراقەوە دەبسترێنەوە. دیارە نوێنەری خۆیشیان بۆ ئەنجوومەنی نیشتمانیی ئێراق "پەرلەمان" دەنێرن!.

نوێنەری باڵای بەریتانیای مەزن لە ئێراق، بە هاوکاریی ئەفسەرە بەریتانیاییەکان، هەولێر و کۆیە و رواندز بەڕێوە دەبەن. سلێمانی، لە لایەن موتەسەڕیفێکەوە بەڕێوە دەبرێت کە نوێنەری باڵای بەریتانیای مەزن دیاریی دەکات. ئەم موتەسەڕیفە، راوێژکارێکی ئینگلیزی بۆ بەڕێوەبردنی کاروباری لیواکە دەبێت!)).

ـ بەریتانیای مەزن، بۆ وەرگرتنی رای کوردانی باشووری کوردستان، لەسەر ئەم پرۆسە سیاسییە، راپرسییەک ئەنجام دەدات و فۆرمی راپرسییەکە بە دوو ئەڵتەرناتیڤەوە ((لام باشە... لام باش نییە))، لە کوردستاندا بڵاو دەکاتەوە. زۆربەی خەڵکی لیوای سلێمانی، (لام باش نییە)یان هەڵبژارد و دژی تێکەڵبوون لەگەڵ ئێراقی عەرەبی وەستان.

بەشێک لە کوردانی نێوچەکانی کەرکووک، هەولێر و موسڵ، دژ و بەشێکیشیان بە هەندەک مەرجەوە پلانەکەی بەریتانیایان قەبوڵ کرد!.

ـ کوردەکان، دژی بەشاکردنی "فەیسەڵی کوڕی عەلی" دەوەستن!...
بەشی گرنگی ئاگێندای کۆنگرەی قاهیرە، دانانی "فەیسەڵ" بوو وەکو شای ئێراق. بەریتانیا، بۆ وەرگرتنی رای کوردەکان، راپرسییەک لە شارەکانی کوردستان دەکات. کوردەکان، نەک هەر دژی هێنانی فەیسەڵ بۆ ئێراق و بە شاکردنی دەوەستن، بگرە موقاوەمەتێکی سەرسەختانەی درووستکردنی وڵاتی ئێراق و بەزۆر شەتەکدانی کوردستانیش لەنێو ئەو چوارچێوە جوگرافییە داتاشراوەدا دەکەن. دەتوانین ئەنجامی راپرسییەکەی ناوچەی کەرکووک، وەکو نموونەیەک بۆ هەموو باشووری کوردستان چاو لێ بکەین:

شار	لایەنگرانی شافەیسەڵ	نەیارانی شافەیسەڵ
کەرکووک	64	2786
ئاڵتۆنکۆپری	–	1500
تاوخ / داقوق	–	10000
شوان	–	1264
کۆی هەمووی	64	15550*

لە شاری سلێمانی و دەوروبەریدا، ڕاپرسییەکە بە گشتیی ڕەت کراوەتەوە و ((شێخ قادری حەفید، برای مەلیک مەحمود، دژی ڕاپرسییەکە و دژی ئیلحاقکردنی کوردستان دەوەستێتەوە!)).**

سەرچاوەکان، باس لەوە دەکەن، ئەگەرچی خەڵکی کوردستان بە گشتیی لەگەڵ سەربەخۆیی کوردستان و نەچوونە نێو ئێراق بوون، بەڵام لە نێو هەندەک توێژ و چینی کۆمەڵگەدا و لە هەندێک شوێنی کوردستاندا، مەیلێک (بە مەرجی تایبەتەوە)، بۆ بەیعەت پێکردنی شافەیسەڵ و قەبوڵکردنی ئێراق هەبووە...

ـ لە هەولێر، هەندێک لەگەڵ بەشابوونی "فەیسەڵ" هاوڕان، بە مەرجێک لە کوردستاندا ئیدارەیەکی ناناوەندی هەبێت!.

ـ لە موسڵ، لەسەر ئەم کێشە زێدەگرنگ و چارەنوسسازە، چەندین "مەزبەتە"ی جیاواز بە ئیدارەی بەریتانیای مەزن لە ئێراقدا، دراوە:

+ 68مەزبەتە، لایەنگرییان لە شافەسەڵ کردووە!.

+ 23 مەزبەتەش بە را و بۆچوونی جیاوازەوە، ڕێگاچارەی دیکەیان هەبووە و بەم شێوەیە:

++ 6 مەزبەتە، داوای پاراستنی مافی کورد و کەمینەکانی تریان کردووە.

++ 7 مەزبەتە، داوای بەردەوامیی ئینتیدابی بەریتانیایان بۆ پاراستی کورد کردووە!.

++ 10 مەزبەتە، ئەم مەرجانەیان هەبووە:

ا ـ بەردەوامبوونی ئینتیدابی بەریتانیا.

ب ـ بەکاربردنی زمانی کوردی لە دەسگا دەوڵەتییەکان و فێرگە سەرەتاییەکاندا.

ج ـ پاراستنی یاسا شەرعییەکان و زامنکردن و پاراستنی مافی کوردان.

د ـ لە کاتی سەربەخۆبوونی کوردستانی باکووردا، کوردەکانی باشوور مافی خۆگرێدانیان لەگەڵ ئەو بەشەی کوردستاندا هەبێت!.

وێڕای ئەم ویست و داخوازییە جیاوازانەی خەڵکی کوردستان لەمەڕ چارەنووس و پاشەڕۆژی سیاسیی ئەم بەشەی وڵات، دوو بۆچوون لە نێو سەرجەمی گەلی کورد دا بەهێز و باڵادەست بوون:

1 ـ ئیستقلال و دامەزراندنی دەوڵەتی سەبەخۆی کوردی.

2 ـ بەستنەوەی راستەوخۆی باشووری کوردستان بە ئیمپراتۆرییەتی بەریتانیای مەزنەوە، نەک بە ئێراقەوە لکاندنی!.
ـ دواجار، لە ئەهەنگی "تاجلەسەرنان"ی شافەیسەڵدا، نوێنەرانی موسڵ و هەولێر بەشداری دەکەن و نوێنەرانی کەرکووک و سلێمانی ئامادە نابن و ئەو ئاهەنگە پیرۆز ناکەن!.
ـ یەکەم ئەنجوومەنی نیشتمانیی ئێراق، لە 12ی یولیی 1923دا دامەزرا. کورد، لەو ئەنجومەنەدا، لە کۆی 85 ئەندامی مەجلیس. 18 نوێنەری هەبوو. دیارە، ئەم 18 نوێنەرە، نوێنەرایێتیی ئەو ناوچانەی کوردستانیان کردووە، کە ملیان بە چوونە نێو دەوڵەتی ئێراق داوە، نەک هەموو کوردستان.
ـ دەورەی دووەمی مەجلیس، لە مانگی مایۆی 1928دا دەست پێ دەکات و کوردەکان لە کۆی 88کورسیی پەرلەمان، 16 کورسییان وەبەر دەکەوێت و هەموو ناوچەکانی کوردستان بەشداریی هەڵبژاردن دەکەن!.
من پێم وایە، ساڵی 1928، ساڵی وەرچەرخان یاخود گوازتنەوەی نێوان دوو قۆناغی گرنگە لە مێژووی سیاسیی باشووری کوردستاندا.
ساڵی 1921 – 1928، قۆناغی خەباتی سەرسەختانەی دژ بە ئێراقیبوون و سووربوون و جەختکردنی کوردە لەسەر دامەزراندنی دەوڵەتی سەربەخۆ!. کورد، لە سەرەتای سەدەی پێشوودا، لەو هەلومەرجە ئابووری، کۆمەڵایَتی، سیاسی، رۆشنبیرییە پریمەتیڤەی ئەوێ رۆژێیدا، 7 ساڵان دژ بە سیاسەت و پلانی بریتانیای مەزنی ئەو سەردەمە بۆ داتاشینی ئێراق دەوەستێت و کەڵەوەکێشیی لەگەڵ دەکات!.
جێبەجێ نەکردنی پەیمانی "سیڤەر"، پراکتیزەکردنی "لۆزان"، رووخانی حوکمداریی (مەملەکەتی جنوبی) و تێکشکانی شۆڕشی شێخی نەمر، بێهیوابوونی کورد لە دامەزراندنی دەوڵەتی سەربەخۆ و بە واقیع نەبوونی خەونەکانی، دەبنە دەستپێکی دەورانێکی درێژی مێژووی خەباتی سیاسیی نەتەوەیی کورد لە باشووری کوردستاندا، ئەمیش دەورانی ساڵانی (1928_2003)یە.
ئەم قۆناغە خوێناوییە پڕ کارەسات و تراژیدییە کە 71 ساڵ دەخایێنێت، قۆناغی تێکۆشان و قوربانیدانی کوردە بۆ رووخاندن و هەڵوەشاندنەوەی دەوڵەتێک و وڵاتێک کە لە بارودۆخی ئەو سەردەمەی سەدەی پێشودا، لەژێر

کارکردی زۆر فاکتەری نێوخۆیی، نێوچەیی و نێودەوڵەتیدا، پاشی حەوت ساڵان موقاوەمەتی سیاسی و چەکداری، نەیتوانی و بۆی نەلوا رێگا لە دامەزراندنیان بگرێت!.

کورد و هەڵوەشاندنەوە/ بنیاتنانەوەی ئێراق! (2003 _ 2005).

ساڵی 2002 _ 2003، رۆژگاری تەنگبوونەوەی بازنەی تەنگژەکانی ئەمەریکا و ئێراق و قوڵبوونەوەی کێشەکانیان بوو. بە روویەکی دیەکدا، دەشێ بڵێین: سەردەمی سازدانی زەوینەی بەکردەوە جێبەجێکردنی هەڕەشەکانی ئەمەریکا و سزادانی سەدام و دەسەڵاتەکەی بوو لە سۆنگەی ئەو ئاستەنگی و لەمپەرانەی کە لە ڕێی پێشڤەچوونی ستراتیژی ئەمەریکا، لە نێوچەکەدا داینابوون!.

ئێراق کۆدی کردنەوەی دەرگاکان بوو!. دەرگاکان، دەبوو "سەدام"یان لێوە وەدەرنرێت و کاروانی سیاسەت و ئابووری و گلوبالیسێرەکردنی دەسەڵاتی خۆراوایان، بۆ نێوچەکە لێوە وەژوور کەوێت.

سەدام، دەبوو وەلاکەوێت، سیستەمی مرۆڤخۆری بەعس هەڵوەشێت، دەوڵەت بە ((چەمکە فراونەکەی)) ژێراوژوور بکرێت. وڵاتی ((ئێراق)) و نەخشە سیاسیی/جوگرافییەکەی، ئەگەری لە نوێڕا داڕژتنەوەیان ئێجگار زۆر بوو!.

چ رۆژگارێکی زێڕین، لە پلەی یەکەمدا، بۆ کورد وەکو نەتەوە و بۆ کوردستان وەکو نیشتمانێکی چلۆپۆب هەڵپاچراو و لە پلەی دووەمیشدا بۆ ئۆپۆزسیۆنی ئێراقیی خەون بە دەسەڵاتەوەبینی بە تاراوگەکراوی لە پەراوێز نراو، هاتە پێشێ!.

لە نیوەی دووەمی ساڵی 2002 و سەرەتای 2003دا، جموجوڵی کاری دیپلۆماتیک، پروپاگەندەی سیاسی و سایکۆلۆژی، کۆبوونەوە و کۆنگرەکانی ئۆپۆزیسیۆن، شانبەشانی گردکردنەوەی هێزەکانی ئەمەریکا و هاوپەیمانانی لە کەنداودا، بە خێرایی و بە پێی پێویستیی رووداوە پێشبینیکراوەکە دەچوونە پێشێ.

کۆنگرەی لەندەن (14 تا 17ی دیسامبەری 2002)، مەکۆی داڕژتنی پلان و نەخشەی سازدانەوەی دەوڵەتی ئێراق بوو، پێش رووخاندن و داگیرکردنی ئێراق!.
سەرکردایێتیی سیاسیی کورد و هێزە کوردستانییەکان لە کۆنگرەی لەندەندا، چەند پەرۆشی روخاندنی دەسەڵاتی بەعس و هەڵتەکاندنی بنچینەکانی دەوڵەتی ئێراق بوون، هێندە و زێتریش، بە خیتابی سیاسیی شەرمنانەی (فیدراڵیزم)ەوە، لە هەوڵی بنیاتنانەوەی (ئێراقی نوێ)دا بوون!. ئەمە، رێک پێچەوانەی ساڵانی بیستەکانی سەدەی پێشوو و سەردەمی داتاشینی وڵات و دەوڵەتی ئێراق لەسەر دەستی بەریتانیادا، کە کورد حەوت ساڵان موقاوەمەتی چوونە نێو ئەو چوارچێوە سیاسییەی کرد. سەرکردایێتیی سیاسیی کورد، لەم دۆخ و دەرفەتە نوێیەدا، لە ئاستێکی ئێجگار جیاواز و بەرزتری کێشەی کورد دا، هێزی زێدەبزێو و کاربڕی چۆنییەتی داڕژتنەوەی بنەما و خەسڵەتەکانی دەوڵەتی ئێراقی پاش رووخاندنی دەوڵەتی ئێراق بوو!.
کۆنگرەکانی سەلاحەدین و ناسریە، پێکهێنانی ئەنجومەنی حوکم، دەوڵەتی کاتیی ئێراق و یاسای بەڕێوەبردنە کاتییەکەی، ئەڵقە پراکتیکییەکانی زنجیرەی پرۆسەی درووستکردنەوەی ئێراقن، کە بێ هەوڵ و کۆشانی کورد و هێزە سیاسییەکانی، مەحاڵ بوو بە ئەنجام بگات. ستراتیژ و خیتابی سیاسیی کوردی لەم قۆناغە گرنگ و هەستناکە مێژووییەدا، لە بوارەکانی مامەڵەکردن لەتەک دەرکەوت و هاوکێشە سیاسییەکاندا، چ لە ئێراق و چ لە نێوچەکە و دنیاشدا، هێند ئێراقی و ئێراقچییانە بوون، وەخت بوو سیما و خەسڵەتە کوردستانییەکانی کێشەی کوردیان کاڵ دەکردەوە!.
سەرکردایێتیی سیاسیی کورد، ئەگەر لە سەروبەندی داگیر/ئازادکردنی ئێراق و رۆژگاری فەوزای سیاسیدا، ((نەیتوانی، پێی نەکرا، بە چاکی نەزانی)) مەسەلە و کێشە گرنگە هەڵواسراوەکان (دیاریکردنی سنووری کوردستان و گێڕانەوەی کەرکووک و نێوچەکانی دیکە بۆ نێو سنووری کوردستان) بە زەبر یەکلا بکاتەوە، ئەوا لە بواری شەڕی دەستوور و داڕژتنی یاسای کاتیی بەڕێوەبردنی دەوڵەتیشدا، بە جۆرێک بۆڕ درا و خواستەکانی خیتابی سیاسیی کوردی، لەو قۆناغەدا و بەو میتۆدە نیانە، پێ جێبەجێ نەکرا!.

دەشێ بڵێین: هەموو هەوڵەکانی کورد، لە کۆنگرەی لەندەنەوە بۆ ئەنجوومەنی حوکم و دەوڵەتی کاتیی ئێراق و یاسای بەڕێوەبردنەکەی، جارێ ناچنە خانەی شەرعییەت پێدانی دەوڵەتی ئێراقی نوێ و بەفەرمی لکاندنەوەی ئەو بەشەی کوردستان کە 14ساڵە وەکو قەوارەیەکی سیاسیی نیمچەسەربەخۆ خۆی بەڕێوە دەبات، بە دەوڵەتێکی ئێراقیی بە ((دەنگ)) شەرعییەت پێدراوەوە.

گەرەکمە بێژم: پرۆسەی هەڵبژاردنەکانی ئێراق لە 30ی یەنیوەریی 2005دا، قۆناغی گرنگی وەرچەرخانە لە مێژووی نوێی بزووتنەوەی کورد و کێشەی رزگاریخوازیی لە باشووری کوردستاندا!.

سەرکردایێتیی سیاسیی کورد، ساتێ بە کۆمەڵێک کێشەی هەڵواسراوەوە ((کە دەکرا پێشتر جەختیان لەسەر بکرێت و یەکلا بکرێنەوە))، بڕیاری بەشداری کردنی کورد لە پرۆسەی هەڵبژاردن و بنیاتنانەوەی ئێراقدا دەدات و دەبێتە هێزێکی کارکرد بۆ دروستکردنەوەی کیانێکی سیاسی و شەرعییەت پێدانی ئەو قەوارە سیاسییەی ئێراقی نوێ، سەرکردایێتییەکی سەرچڵ و چاوقاییمە و پڕکێشییەکی پڕ مەترسیی کردووە!.

لە سیاسەتدا، قسەکردن لەسەر (رەش و سپی) نییە!. واتە: بۆچوونەکان وەها نین و ناشکرێ وەها بیر بکەینەوە کە سەرکردایێتیی سیاسیی کورد، (بە پێی نێوەڕۆکی خیتابە سیاسییەکەی)، دەشیا جاڕی سەربەخۆیی کوردستان بدات، چوون ئەمەیان لەگەڵ خودی (خیتابەکەدا) ناکۆک دێتەوە، هەمانکاتیش سەفەر بەرەو ئێراق، بەبێ مسەوگەرکردنی ئالییەتەکانی ئەو سەفەرە دژوارە، ئەگەری پوچەڵکردنەوەی هەموو ئەو مژدە و خەونانەی لە پرۆسەی هەڵبژاردندا بە میللەتی کورد دراون دێنێتە پێشێ و هەموو ئەو قەیرانە چاوەڕوانکراوانەی لە شەڕی دەستووردا سەر هەڵدەدەن، قوڵتر دەبنەوە!.

کورد و پرۆسەی دەنگدان بۆ ئێراق (30یەنیوەریی 2005).

سەرکردایێتیی سیاسیی کورد، بە هیوای:

1ـ بەشداری کردنی گەلی کورد لە بنیاتنانەوەی ئێراق و بەجێگەیاندنی خیتابە سیاسییەکەی (فیدرالیزمی جوگرافی/نەتەوەیی)، هەموو هەوڵەکان بۆ

سەرخستنی پرۆسەی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتمانیی ئێراق کە بنچینەترین دەسگای شەرعییەت پێدراوی دامەزراندنی دەوڵەتە، لە ڕێگای لیستی هاوپەیمانێتیی کوردستانەوە، دەخاتە گەڕ.

2_ گەلی کورد، لەم پرۆسە سیاسییە دیموکراتیکەدا و لە میانەی مسەوگەرکردنی نزیکەی ڕێژەی 30%ی کورسییەکانی پەرلەمانی ئێراقەوە، بچێتە شەڕێکی دەستووری و سیاسییەوە و لە وێدا سەرجەمی کێشە دەستوورییەکانی تایبەت بە مافەکانی کورد لە ئێراقدا، بە قازانجی کورد بە لادا بخات و فیدرالیزمی دڵخوازی کورد لە یاسای بنچینەیی ئێراقدا، جێگیر بکات.

دەنگدان و پروپاگەندەی هەڵبژاردن!

دەنگدان لە کۆمەڵگە دیموکراتی و مۆدێرنەکاندا، مافێکی سرووشتیی هاوڵاتییە و سیستەمی سیاسی/ کۆمەلایەتیی کۆمەڵگە پێی دەبەخشێت.

"تاک" مافی بەکاربردنی ئەم "مافە"ی بێ هیچ تەنگپێهەڵچین و تەنگەتاوکردنێک، بە هەموو بارێکدا هەیە!. واتە، تاک مافی ئەوەی هەیە:

_ لە نێوان چەند ئەڵتەرناتیڤدا، یەکێکیان هەڵبژێرێت و دەنگی خۆیی بداتێ.

_ دەنگی خۆی بە سپێتی لە سندووقی دەنگدان بهاوێت و دەنگ بە هیچ نەدات!.

_ بایکۆتی پرۆسەی دەنگدان بکات و بۆ بەردەم سندووقی دەنگدان نەچێت!.

لە کۆمەڵگە مەددەنییەکاندا، هەر یەک لەم هەڵوێستانەی "تاک"، وەکو مافێکی سرووشتی لە دیدی سیستەمەوە چاوی لێ دەکرێت و لە حاڵەتی هەڵویستی نەگێتیڤی "تاک"دا (دیارە لە روانگەی دەسەلاتەوە)، ناکرێت نزم بنرخێنرێت و سووکایێتیی پێ بکرێت!.

لە کوردستاندا، هەموو دەسگاکانی مێدیا، بۆ سەرخستنی هەڵمەتی پرۆسەی دەنگدان و بەشداری کردنی هەرچی دەکرێ زۆرتری دەنگدەران لە هەڵبژاردندا، کارامە و گورجوگۆڵ بوون. پرۆسەی هەڵبژاردنەکە بۆ کورد، پرۆسەیەکی ئاسایی نەبوو، بەڵکە گرنگ و چارەنووسساز بوو. میتۆدەکانی بانگەشە و پروپاگەندە بۆ هەڵبژاردن، بە جۆرێک دارِژرابوون و وەگەڕ خرابوون، هەموو ئەگەرەکانی بڕیاردان و سەرپەشکبوونیان لای "تاک"ی دەنگدەر سڕییەوە و "تاک"یان لەبەردەم حاڵەتێکی دەروونیی ئاڵۆز و دژواردا دانا!. نێوەرۆکی پڕوپاگەندەی هەڵبژاردن لای دەنگدەران، بە ناچاری

تەفسیرەکەی وەها دەکەوتەوە: دەنگدان و دەنگنەدان/ لەگەڵ کورد و خواستەکانی، یاخود دژی کورد و خواستەکانی!.. دەنگدان بۆ کورد/ دەنگدانە بۆ سڕینەوەی زۆڵمە مێژووییەکان، وەفادارییە بۆ هەڵەبجە و ئەنفال و هەموو کارەساتەکان!!...

میتۆدەکانی پروپاگەندەی هەڵبژاردن، هەموو خەون و هیواکانی کوردیان تێدا چڕ کرابوونەوە و **هەندێک لە لێپرسراوانیش، لە هەندێ کەناڵی ڕاگەیاندنەوە، فەتوای ئەوەیان دا، کە هەرکەسێک بەشداری لە هەڵبژاردنی ئێراقدا نەکات و دەنگ بۆ لیستی هاوپەیمانێتیی کوردستان نەدات، هەقە مافی ئەوەی نەبێت لە کوردستاندا بژی یاخود بگەڕێتەوە بۆ کوردستان!.** بە گشتی پرۆسەی هەڵبژاردن، بە جیا لەوەی تا کوێ پرۆسەیەکی ئازاد و دیموکراتی بوو، لێوانلێو بوو لە قەیران و ئیشکالاتی بەکاربردنی مافی دەنگدان و سەرپشکبوونی دەنگدەران!.

سازاندنی زەوینەیەکی سایکۆلۆژیی وەها، لە لایەکەوە و مژدەی یەقین ئامێزی سەرکەوتنی کورد لە میانەی دەنگدانەوە، لە لایەکی دیکەوە، ڕۆژی هەڵبژاردنیان کردە ڕۆژی شاییلۆغانی دامەزراندنی دەوڵەتی کوردی!!.

ئێستا ئیدی سەرکردایێتیی سیاسیی کورد، پاش وەرگرتنی زۆربەی دەنگی دەنگدەران و سەرکەوتنی پرۆسەکە، ڕووبەڕووی بەرپرسیارێتییەکی مێژوویی بووەتەوە و لەبەردەم چارەنووسی کورددا بەرپرسیارە!. دیارە چارەنووسێک کە ژمارەی کورسییەکانی کورد لە پەرلەماندا زەمانەتی ناکات، بگرە هێز و سەنگی پرۆسەی "تەوافوق"ی سیاسیی نێو لیستەکانی پەرلەمان دەیبڕێتەوە!.

گرووپی کوردی لە پەرلەمانی ئێراقدا، لە گەڵ کێ و لەسەر چ پرانسیپێک هاوپەیمانێتی دەکات؟!. پرەنسیپەکان، بە پێی ئەو گفت و وادانەی سەرکردایێتیی سیاسیی کورد بە خەڵکی کوردستانی داوە، ڕوون و ئاشکران، وەلێ لەگەڵ کام هێز و کام لایەن بۆ دەستەبەرکردنی خواستەکان، هاوپەیمانێتی دەکات، نەک هەر دیار نییە، بگرە کرۆکی کێشە و تەنگژەکانیشە.

هەتا ئێستا، هیچ هێزێکی سیاسیی ئێراقی، لە چەپەوە بۆ ڕاست، لە عەلمانییەوە بۆ مەزهەبی، دید و تێڕوانینەکانی کوردی بۆ فیدرالیزم و ستراتکتۆری دەوڵەتی ئێراق، قەبوڵ نەکردووە!.

هیچ هێزێکی ئێراقی:
ـ ددان بەوەدا نانێت کە سنووری کوردستان لە شاخی "حەمرین"ەوە دەست پێ دەکات و کەرکووک و خانەقین و تەواوی ئەو نێوچانەی زۆرینەیان کوردنشینن، لە رووی مێژوویی و جوگرافییەوە، کوردستانن.
ـ ئامادە نییە بڵێت: ئێراقی یەکگرتوو، لە یەکگرتنی دوو نیشتمان (کوردستان و ئێراقی عەرەبی) و دوو نەتەوەی سەرەکی (بەشێکی نەتەوەی کورد و بەشێکی نەتەوەی عەرەب) پێک دێت.
ـ ناتوانێ لە ئەفسانەی شووناسی شۆڤێنیانەی ئێراق وەکو دەوڵەت و وڵاتێکی عەرەبی، خۆی رزگار بکات!.
ئیشکالاتی سرووشت و ناسنامەی دەوڵەتی ئێراق (عەلمانی/مەزهەبی!)، سەرچاوەکانی هەڵهێنجانی دەستوور، لە نێوان ئیسلام و ئەزموونە پراکتیزەکراوەکانی سەرچاوە جیهانییەکانی دەستوور، لای شێعەی بە رێژە زۆرینە و لە "دەنگدان"دا سەرکەوتوو، کێشە و قەیرانێکی جددی بۆ کورد و لایەنەکانی دیکە درووست دەکەن.

ئەم پرۆسە کاڵوکرچە بێبنەما و بێئەزموونەی دیموکراتی لە ئێراقی نوێی لەسەر گڕ و تیرۆر رۆنیشتوودا، بە نیازە وەگەڕ خرێت، کۆسپ و تەگەرەکانی هێند زۆرن، چ هیوایەکمان بۆ (ئێراقی نوێ) پێ نابەخشێت!.
کورد، ئێستا کاڵە و گۆچانی سەفەرێکی ئەفسووناویی بەرەو ئێراقی نوێ هەڵگرتووە و هەواریش نادیار و لە تەم گیراوە!.
ریفرەندۆمی نافەرمیی هاوشانی پرۆسەی دەنگدان بەرەو ئێراق، پێی وتین کە 98،70%ی دەنگدەری کورد هیوای سەربەخۆیی و دوورکەوتنەوە لە ئێراقی هەیە. داخۆ رۆژگاری داهاتوو و هەلومەرجە نێوچەیی و نێودەوڵەتییەکانی ئایندە، زەوینەی بەدیهاتنی ئەم خەون و خواستەی کورد دەسازێنن؟!.

سەرنج و تێبینی:

* ئەو فاکتا و زانیارییانەی بە مێژووی بیستەکانی سەدەی پێشووی کورد و ئێراقەوە پەیوەستن، لە کتێبی ((کێشەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی ناویندا، لە دەستپێکەوە تا ساڵی 1991))ی دکتۆر حامید مەحمودعیسا وەرگیراون. کتێبەکە، تێزی دکتۆرایە و لە ساڵی 1991دا لە زانکۆی "کەناڵی سویس"/میسر، پێشکەش کراوە. بڕوانە بەشی سێهەمی کتێبەکە (پەیوەندی کورد و دسەڵاتی ئێراقی، لاپەڕەکانی 95 _ 113).

** لەخشتەی دەنگدانی کەرکووک و دەوروبەری بۆ دانانی "فەیسەڵی کوڕی حوسێن" بە شای ئێراق، چۆنییەتی ئەنجامدانی ڕاپرسییەکە و ژمارەی ئەو فۆڕمانەی دابەش کراون، روون نین. بەڵام وێنەیەکمان لە دژایێتیی کردنی کورد بۆ دامەزراندنی دەوڵەتی ئێراق و ئیلحاق کردنی کوردستانمان دەداتێ!.

2005/2/ 10

Pishko2000@hotmail.com